

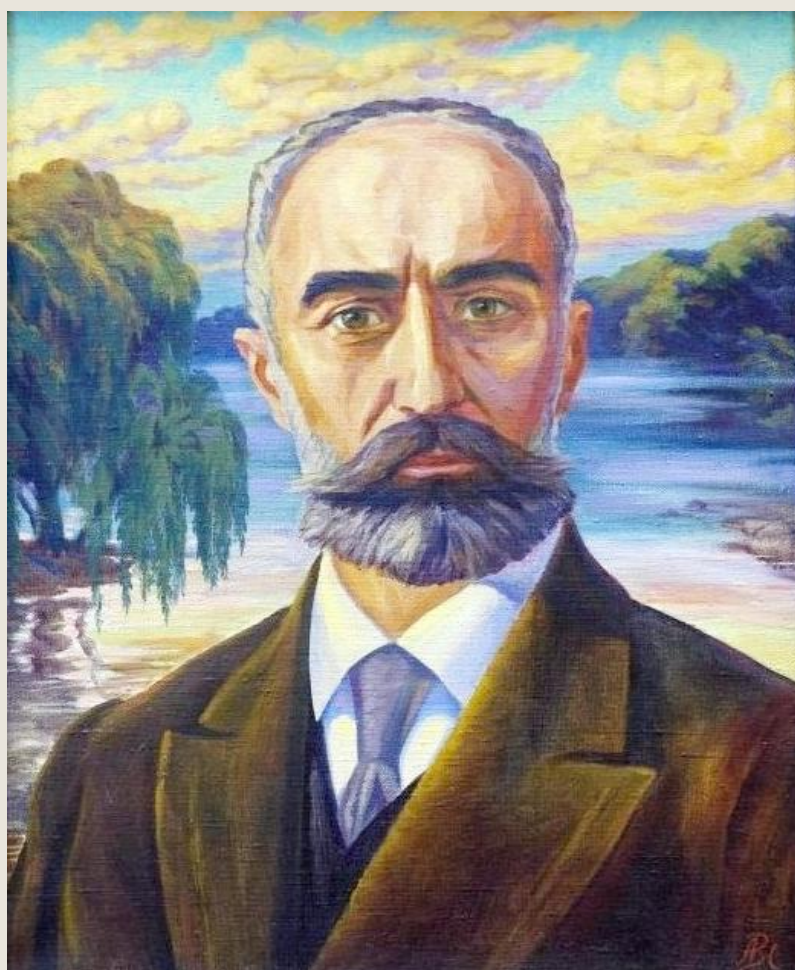
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Наукова бібліотека

Інфо-огляд

«Співець козацького ордена»

*(до 160-річчя від дня народження
Адріана Феофановича Кащенко)*

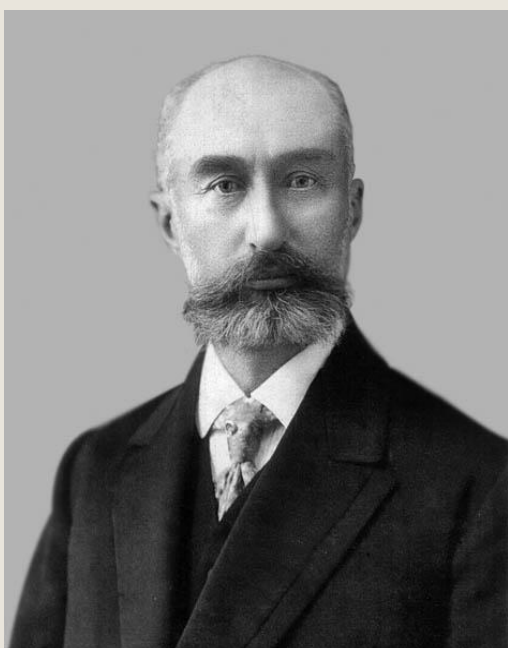
Суми

2018

Гей ви, козаченьки, вітер в чистім полі,
Научіть нащадків так любити волю

Вадим Крищенко

Життєвий шлях та літературна діяльність Адріана Феофановича Кащенко

побратимам.

Адріан Феофанович Кащенко (літературні псевдоніми А. Тertiшний, А. Будій, Микола Дніпровий та інші) – один із перших письменників, який документально досліджував та популяризував історію України в художніх творах. Він вніс романтику в зображення історичного минулого, возвеличив козацьке братство, показав його героїзм, мужність, звиягу, вірність Батьківщині та своїм

Адріан Кащенко народився 1 жовтня (19 вересня за ст. ст.) 1858 року в Катеринославській губернії (зараз Дніпропетровщина), на хуторі Веселому, що належав його батькові. Рід Кащенко веде свій лік з часів розквіту Запорозької Січі. Один із пращурів Кащенко брав участь у морських походах проти турків під проводом отамана Мороза.

Батько Адріана, Феофан Гаврилович, був небагатим поміщиком. Родина Кащенко була багатодітною – п'ятеро синів і чотири доньки. Всі діти одержали ґрунтовну освіту та добре виховання.

Микола Кашенко (брат) став ученим, засновником і директором Київського ботанічного саду, Андріан – українським етнографом, письменником і видавцем.

«З юнацьких літ мене цікавило питання про те, через що це люди ніяк не упорядковуються так, щоб всім було однаково добре жити і всім було вільно, як то вміли порадкувати наші запорожці, у яких не було ні панів, ні мужиків, ні старців, ні дуків. Таємною загадкою здавалося мені те становище, що виборна запорозька старшина мала змогу керувати завзятими, волелюбними і запеклими січовиками, незважаючи на те, що самотність її на урядових посадах залежала виключно від волі січового товариства, наші ж сучасні урядовці не можуть уладнати спокою між громадянством і здобути до себе слухнянства, незважаючи на свою незалежну владу від тих, ким керують. Ці питання все життя не давали мені спокою. Мов неприкаяний тинявся я щоліта по запорозьких степах, їздив на руїни Запорозької Січі, пробігав з бистрою хвилею Дніпровою пороги, думав думки на скелях Сагайдачного і Хортиці, плавав по протоках лиману Великого Лугу, лазив попід кручами Микитинового Рогу і Капулівки, схилявся над могилами славних, вільних лицарів».

Адріан навчався у юнкерському училищі, служив кілька років офіцером, працював на посаді контролера на залізниці у Пермі та Петербурзі.

Оселившись у Катеринославі (м. Дніпро), одружився, купив маленький будиночок, з невеликої платні допомагав старим батькам, а коли у 1888 році померла мати, узяв до себе батька і доглядав його до смерті.

В умовах першої Світової війни та революції Кашенко у відірваному від культурних центрів Катеринославі розгорнув плідну видавничу діяльність.

В 1917–1919 роках у Катеринославі письменник надрукував більшість своїх творів.

Будинок, в якому була остання квартира А. Ф. Каценка

Він стає власником видавництва та друкує на власні кошти свої та чужі твори, працює заступником голови товариства «Просвіта».

Перше оповідання А. Каценка, написане в жанрі анекдоту «Жар-птиця, або З паном не братайся, в прийми не бери і жінці правди не кажи» за підписом А. Торішній, вийшло окремим виданням у Катеринославі 1883 р. Згодом у газеті «Екатеринославский юбилейный листок» у 1887 р. А. Кащенко надрукував легенду-переказ про могили-кургани Близнюки біля Ненаситецького порога – «Предание о могилах «Близнецах». Тоді ж він розпочав роботу над драмою «Зоря нового життя», яка була опублікована у 1907 р.

У 1917–1919 роках побачили світ багато творів Адріана Каценка. Але ряд творів навіть після революції 1905–1907 років не могли бути надруковані з цензурних міркувань.

Українське видавництво А. Кащенко видає і перевидає його твори. В умовах революційного піднесення в країні й подальшої активізації національного руху в Україні його історичні твори користувалися величезною популярністю. Протягом 1917–1919 рр. деякі книжки письменника перевидавалися по 4–5 разів, що, вимагало від нього великої уваги та праці.

Перевантаження фізичне і розумове далися взнаки – інсульт. Через тяжку хворобу А. Кащенко змушений був полишити творчу працю. Восени 1918 р. Українське учительське товариство організувало святкування 60-річного ювілею і 35-ліття літературної діяльності Адріана Феофановича Кащенко, до кінця днів опікувало тяжко хворого письменника. Три останні роки свого життя письменник був прикутий до ліжка. Помер Адріан Феофанович 16 березня 1921 року.

Видатного українського літератора ховали за козацьким звичаєм, труну, вкриту червоною китайкою, везли волами. Траурна процесія розтяглася на багато кілометрів, в останній шлях письменника вийшли проводити тисячі робітників із заводів лівого та правого берегів міста, гімназисти та викладачі багатьох навчальних закладів Катеринослава. Похований Адріан Кащенко на Севастопольському цвинтарі, нині – Севастопольський парк. Могила його не збереглася.

Письменник створив цілу галерею героїв. У творах він чуйно змальовував як історичні події та постаті, так і природу рідного краю. Це сильні, мужні, шляхетні люди, готові за Батьківщину і своє козацьке братство піти на смерть та ворожі тортури.

Літературна спадщина письменника достатньо велика. Після смерті Кащенко дослідник його творчості Петро Єфремов підготував до друку шість томів творів Адріана Феофановича. У радянській Україні з 1933-го – по 1990-ті року книги Кащенко потрапили під заборону, що тривала майже шістдесят років.

Творча літературна спадщина письменника повністю не зібрана і маловивчена. Рукотворні моря стерли з лиця землі історичні місця козацької доби, але славна українська давнина і досі постає в уяві нинішніх поколінь, завдяки творам закоханого у Запоріжжя Адріана Кащенка.

Є і нам про що згадати...

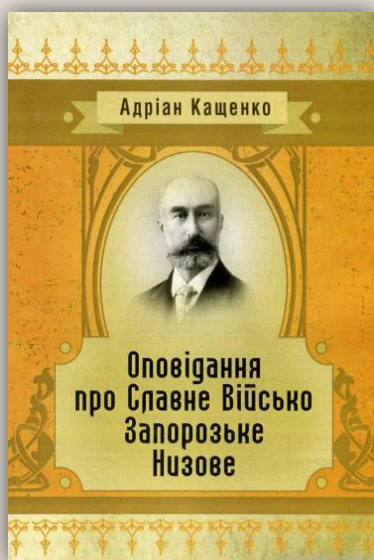
Пісне, душу возвелич

Ой була в нас ненька мати –

Запорізька славна Січ

Вадим Крищенко

«Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» А. Ф. Кащенка вважається вершиною його історичної публіцистики. Ця головна праця життя стала бестселером.

Адріан Феофанович працював над своїм монументальним твором багато років. Книжка вийшла наприкінці життєвого шляху письменника трьома виданнями. Перше побачило світ 1917 року, друге – 1918, третє вийшло у 1919 році.

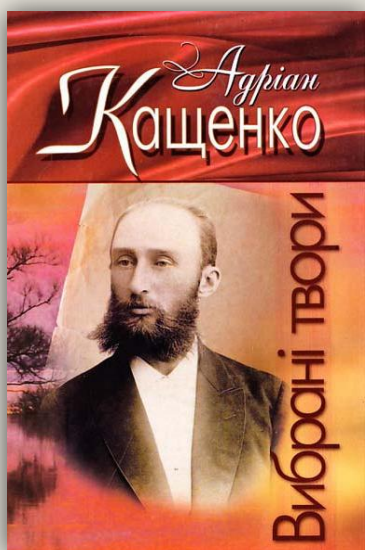
«Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» – унікальна книга. Написана з урахуванням величезної кількості історичних документів, у певному розумінні вона й сама вже стала документом.

Автор книги провів наукові дослідження, опрацював багато літератури та архівних фондів. Але все це було підпорядковано тому, щоб створити образ в його історичній цілісності та суперечливості.

Адріан Кащенко відобразив життя запорозьких козаків та козацьких ватажків – Дмитра Вишневецького (Байду), Івана Підкову, Івана Богуна, Богдана Хмельницького та події козацької доби 1483–1590 років.

Твір складається з двох розділів: перший – про славний чорноморський похід Сулими і визволення багатьох невольників з Азова та повернення на Україну через річку Кальміус; другий – взяття І. Сулимою фортеці Кодак та ганебне зрадницьке ув'язнення його верхівкою реєстрового козацтва і страта гетьмана у Варшаві. А. Кащенко стилізує розповідь під українські народні думи, використовує матеріал з козацьких літописів.

Письменник збагатив свій твір народними думами, піснями, ілюстраціями, історичними картами місць колишніх Січей. Він зібрав величезну кількість портретів з минулого Півдня України і тим самим зберіг їх для нащадків.

До видання «Вибрані твори» увійшли оповідання: «Над Кодацьким порогом» (про гетьмана Івана Сулиму); «Зруйноване гніздо» (про скасування Запорозької Січі); «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» (про історію Війська Запорозького).

В історичній, соціально-психологічній повісті «Над Кодацьким порогом» зображено боротьбу запорожців під керівництвом І. Сулими проти турецьких та польських загарбників. Автор використовує матеріал з козацьких літописів. В історичній повісті відображено події 30-х років XVII століття – кінця XVIII століття. Ідея твору «Над Кодацьким порогом» ушляхетлення козацької мужності, сміливості, винахідливості та героїзму.

Про роботу над твором «Зруйноване гніздо». А. Кашенко писав Г. Маркевичу, – «...Я тепер працюю над великим романом з митарств останніх запорожців. Довелося вишукувати і зібрати чимало матеріалів...». Твір було написано і надруковано у 1914 році.

В житті України це був час трагічних змін, повного знищення козацтва як суспільного стану з його традиційними вольностями, знедолення і закріпачення селянства на Лівобережжі, введення рекрутчини і заснування військових поселень.

Назва твору – «Зруйноване гніздо» – передає внутрішній зміст твору.

Історична повість охоплює 1775–1780 роки. Це твір про ліквідацію Запорізької Січі, козацьких вольностей та панування московських вельмож на землях зруйнованої Січі.

Метафора «зруйноване гніздо» сприймається як ліквідація Гетьманщини та Війська Запорозького.

Катерина, вража мати,
Що ж ти наробила?
Край веселий, край зелений
Панам роздарила!
Багатому розпродала
Від краю до краю,
А бідному залишила
Там, де поховують.

Українська народна пісня

Повістю «Під Корсунем» відкривається цикл творів письменника про визвольну війну українського народу під проводом Б. Хмельницького 1648–1654 років.

Популярності твору сприяла вже сама тема визвольної війни у її вирішальній, доленосній для України стадії – початку повстання. Перед читачем постає картина двох перших переможних битв українського козацького війська – побіжно під Жовтими Водами і дуже докладно під Корсунем.

Характерна риса твору «Під Корсунем» – ґрунтовність в описі історичних подій і психологічних образів героїв.

Багато подій з минулих часів життя України бачив Корсунь. Невелике те місто і тепер, невелике воно було й за часів козаччини, а проте багато важило в житті України через те, що стояло в осередку козацьких земель.

Проблеми руйнування Запорозької Січі у 1775 році Адріан Кащенко показує в повісті «З Дніпра на Дунай». Остаточна ліквідація Запорозької Січі відбулася без кровопролиття. Було ув'язнено деяких старшин, а серед них і останнього отамана П. Калнишевського. Більшість запорожців втекла з Січі на територію Туреччини за Буг, де незабаром створила Дунайську Січ.

Найжорстокіша доля випала тодішнім керівникам Січі, зокрема кошовому отаманові Петру Калнишевському. Про цю подію А. Кащенко розповів у повісті «З Дніпра на Дунай».

Твір «Запорозька слава» написано на матеріалі дослідження трактату «Бусурманська неволя в українській народній поезії» та літописній повісті Величка про страту Іваном Сіркою визволених з татарської неволі бранців, які добровільно вирішили повернутися назад до Криму. Багато епізодів цього літературного твору, зокрема написання запорожцями листа турецькому султанові, напад турецького султана на Запорозьку Січ посеред зими і повна його поразка в нерівній для козаків битві виписані з властивою письменникові майстерністю баталіста. Твір А. Ф. Кащенка «Запорозька слава» як популярний історико-белетристичний твір має пізнавальне та виховне значення.

Твори, які представлено у книзі «Славні побратими-запорожці. За Україну, за волю козацьку!» розповідають про події середини XVII століття – Національно-визвольну війну під проводом Богдана Хмельницького.

«Борці за правду» – історична повість, що змальовує славетні образи Богдана Хмельницького та Івана Богуна.

«Славні побратими» та «У запалі боротьби» – історичні твори, в яких описані трагічні картини українсько-польських протистоянь XVII століття, коли кривава боротьба козаків і польської шляхти сягнула свого апогею. Історико-географічний нарис – «Великий Луг запорозький». Для козацтва він був символом безпеки та волі.

Повість «Борці за правду» – хронікально-біографічна. Історичні події слугують у ній фоном, на якому змальовано життєву долю та історію кохання героя твору – вінницького полковника Івана Богуна.

Іван Богун брав участь практично в усіх подіях визвольної війни 1648–1654 років. Адріан Кащенко розповідає про ці події – битву під Жовтими Водами, Пилявецьку, Зборівську, Берестецьку битви та облогу Збаража.

У повісті «Славні побратими» автор розповідає про славетних полковників у війську Богдана Хмельницького – Данила Нечая та Івана Богуна. У центрі твору – пов'язані між собою події, до яких раніше автор не звертався. Йдеться про початок нового загострення воєнного конфлікту між Польщею та Україною на початку 1651 року, що призвело до трагічної Берестецької битви, загибель Данила Нечая у містечку Красне та оборону Іваном Богунем Вінниці.

Повість «У запалі боротьби», становить і досить велику історичну цінність в контексті української історіографії. Предметом художнього зображення в повісті є історичні події другої половини 1648 року, зокрема, найважливіші з них: пилявецька поразка польсько-шляхетського посполитого рушення, облога військами Богдана Хмельницького Львова та Замостя. У повісті зображено полковника Івана Чорноту, людину високої лицарської честі, шляхетного виховання та широкої освіченості, прихильника соціальних інтересів українського народу. Чорнота – талановитий полководець, мужній воїн, самовідданий патріот.

Окрім історико-психологічних повістей, Адріан Кащенко пише й історико-географічні нариси. Центральна тема цих творів – ставлення до природи. Письменник із боєм спостерігає за тим, як гине природа від рук людей. Адріан Кащенко бачить тісний зв'язок між знищенням природи та духовним занепадом народу.

У 1916 році, уже маючи проблеми зі здоров'ям, Адріан Кащенко здійснив подорож Дніпром і його притоками. Зібраний матеріал ліг в основу нарису «Великий Луг Запорозький».

Письменник проводить масштабне історико-географічне дослідження і доходить висновку, – «...коли б не було Великого Лугу, то не існувало б і запорожців, бо чи втрималась б у XV–XVI і, навіть, у XVII століттях на низу Дніпра невелика християнська громада – серед численних татарських орд». В українських піснях його називали «Батьком».

Великий Луг простягався по Дніпру на 110 кілометрів – від Хортиці до Олешок. Ширина ж його в різних місцях була різною – від трьох до тридцяти кілометрів. Козаки називали Великий Луг своїм батьком. На жаль, Великий Луг як унікальний дар природи перестав існувати ще за часів письменника. За роки господарювання командно-адміністративної системи Великий Луг знищений до решти. Обдарований богом край став нині зоною екологічної катастрофи.

Велика заслуга Адріана Кащенко в тому, що він основі зібраного матеріалу написав цікаву художньо-документальну працю «Великий Луг запорозький».

Список літературних творів А. Ф. Кащенко

- ❖ Борці за правду: повість;
- ❖ Великий Луг Запорозький: нарис;
- ❖ Вірні побратими: повість;
- ❖ Гетьманське урочище: оповідання;
- ❖ Дим: оповідання;
- ❖ Жар-птиця, або З паном не братайся, в батраки не візьмеш і жінці правди не кажи: оповідання;
- ❖ З Дніпра на Дунай: оповідання;

- ❖ За що?: оповідання;
- ❖ Запорозька слава: повість;
- ❖ Згадки про Сагайдачне: оповідання для юнацтва;
- ❖ Зоря нового життя: комедія;
- ❖ Зоряно: повість;
- ❖ Зруйноване гніздо: історичні повісті та оповідання;
- ❖ Із поля, із моря: оповідання;
- ❖ Казка про рибалку та рибку: переклад твору О. С. Пушкіна;
- ❖ Кость Гордієнко-Головко – останній лицар Запорозжя: історична публіцистика;
- ❖ Мандрівка на Дніпрові пороги: нарис;
- ❖ Могила Сірка: оповідання;
- ❖ Мрії й дійсність: оповідання;
- ❖ На руїнах Січі: історичне оповідання;
- ❖ Над кодацьким порогом: історичні повісті та оповідання;
- ❖ Напровесні: п'ятиактна п'єса;
- ❖ Оповідання про славне Військо Запорозьке низове: коротка історія Війська Запорозького з малюнками, картами й планами: оповідання;
- ❖ Перерід: нарис;
- ❖ Під Корсунем: повість;
- ❖ По далеких країнах: оповідання;
- ❖ По закону: комедія на дві дії;
- ❖ Предание о могилах «Близнецах»;
- ❖ Пригода з Кобзарем: оповідання;
- ❖ Про гетьмана Сагайдачного: історична публіцистика;
- ❖ Про гетьмана Самійла Кішку: історична публіцистика;
- ❖ Сагайдачне: нарис;
- ❖ Славні побратими: історичне оповідання;
- ❖ Слушний час: оповідання;

- ❖ Три шляхи: вірш-алегорія;
- ❖ Тяжкий гріх: оповідання;
- ❖ У запалі боротьби: повість.

Бібліографічний список видань літературних творів

А. Ф. Кащенко

Кащенко, А. Зруйноване гніздо [Текст] : історичні повісті та оповідання / А. Кащенко. – Київ : Дніпро, 1991. – 647 с.

Кащенко, А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове [Текст] / А. Кащенко. – Дніпропетровськ : Січ, 2001. – 494 с.

Кащенко, А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове: коротка історія Війська Запорозького з малюнками, картами й планами [Текст] : оповідання для середнього та старшого шкільного віку / А. Кащенко ; художник Ю. Кудя. – Київ : Веселка, 1992. – 268 с.

Кащенко, А. Під Корсунем : історичні повісті [Текст] / А. Кащенко. – Київ : Молодь, 1992. – 320 с.

Кащенко, А. Ф. З Дніпра на Дунай [Текст] : оповідання для юнацтва з часів скасування Запорозької Січі / А. Ф. Кащенко. – Київ : Веселка, 1993. – 64 с.: іл. – (Золоті ворота).

Кащенко, А. Ф. Зруйноване гніздо [Текст] : історична повість / А. Кащенко. – Брадфорд : [б. в.], 1947. – 164 с.

Кащенко, А. Ф. Зруйноване гніздо [Текст] : історичні повісті та оповідання / А. Кащенко ; [упоряд. В. Г. Беляєв]. – Київ : Дніпро, 1991. – 647 с.

Кащенко, А. Ф. Над кодацьким порогом [Текст] : історичні повісті та оповідання / А. Ф. Кащенко. – Київ : Дніпро, 2001. – 600 с. – (Бібліотека історичної прози).

Кащенко, А. Ф. Оповідання про славне Військо Запорозьке Низове [Текст] : оповідання / А. Кащенко ; [упоряд. М. А. Шудря]. – Дніпропетровськ : Січ, 1991. – 494 с.

Кащенко, А. Ф. Оповідання про славне Військо Запорозьке Низове: коротка історія Війська Запорозького з малюнками, картами й планами [Текст] : оповідання для середнього та старшого шкільного віку / А. Ф. Кащенко. – Київ : Веселка, 1992. – 266 с.

Кащенко, А. Ф. Під Корсунем [Текст] : історичні повісті / А. Кащенко ; [упоряд. С. П. Пінчук]. – Київ : Молодь, 1992. – 320 с.

Кащенко, А. Зруйноване гніздо : оповідання з минулого [Текст] // Дзвін. – 1991. – № 8. – С. 21–62.

Кащенко, А. Над Кодацьким порогом. Історичне оповідання про гетьмана Івана Сулиму [Текст] / А. Кащенко // Веселки ріднокраю : антологія дитячої літератури Придніпров'я за останні 110 років. – Дніпропетровськ, 1995. – С. 11–26.

Кащенко, А. Згадки про Сагайдачне [Текст] : [оповідання] / А. Кащенко // Свічадо. – 2005. – № 1/2. – С. 215–220.

Кащенко, А. Кость Гордієнко-Головко. – Останній лицар Запорожжя [Текст] / А. Кащенко // Дніпро. – 1991. – № 5. – С. 151–165.

Кащенко, А. Ф. Сіркова могила [Текст] / А. Ф. Кащенко // Гусейнов, Г. Д. На землі, на рідній... : літературні твори / Г. Д. Гусейнов. – Кривий Ріг, 2000. – Кн. 3 : Дорогою стріли. – С. 35–38.

Бібліографічний список публікацій про літературну творчість А. Ф. Кащенка

Василенко, Н. Андріан Кащенко (1858–1921) [Текст] / Н. Василенко // Аліванцева О. В. Літературне Придніпров'я : навчальний посібник з хрестоматійними матеріалами до шкільних програм : в 2-х т. / О. В. Аліванцева, Н. Є. Василенко. – Дніпропетровськ, 2005. – Т. I. – С. 510–513.

Василенко, Н. Андріан Кащенко [Текст] Н. Василенко // Моє Придніпров'я. Календар пам'ятних дат Дніпропетровської області на 2008 рік : бібліографічний покажчик. – Дніпропетровськ : ДООУНБ, 2007. – С. 141–147.

Герасимова, Г. П. Кащенко Адріан Феофанович [Текст] / Г. П. Герасимова // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Інститут історії України НАН України ; [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]. – Київ : Наукова думка, 2007. – Т. 4 : Ка – Ком. – С. 159.

Гненна, Г. Співець козацької слави [Текст] : [до вивчення творчості Адріана Кащенка] / Г. Гненна // Українська мова і література. – 1999. – № 2. – С. 41–42.

Гуляк, А. Художня модель героїчної минувшини у прозі Адріана Кащенка [Текст] / А. Гуляк, Ф. Кейда // Дивослово. – 2004. – № 6. – С. 62–68.

Евтушенко, В. Певец казачього края [Текст] : [А. Ф. Кащенко] / В. Евтушенко // Наше время. – 1998. – 22 октябрия. – С. 13.

Кащенко, М. Працелюб. Спогади про рідного брата [Текст] / М. Кащенко // Кащенко А. Ф. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – Дніпропетровськ, 1991. – С. 7–14.

Конотопець, Н. Брати Кащенки [Текст] / Н. Конотопець // Літературна Україна. – 1989. – 9 березня. – С. 7.

Корицька, Г. Драматургія Андріана Кащенка: актуальність проблематики [Текст] / Г. Корицька // Дивослово. – 2005. – № 9. – С. 58–61.

Корицька, Г. Жанрова специфіка творів А. Кащенко на історичну тематику [Текст] / Г. Корицька // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 7. – С. 11–13.

Корицька, Г. Трансформації фольклорних мотивів у творчості Адріана Кащенко [Текст] / Г. Корицька // Слово і час. – 2012. – № 1. – С. 65–78.

Локотков, А. Певец казацкой Украины – наш железнодорожник А. Кащенко [Текст] / А. Локотков // Приднепровская магистраль. – 2006. – 24 августа. – С. 6.

Пінчук, С. Над священними руїнами [Текст] / С. Пінчук // Дзвін. – 1991. – № 8. – С. 62–64.

Пінчук, С. Післямова до «Зруйнованого гнізда» [Текст] / С. Пінчук // Дзвін. – 1991. – № 8.

Пінчук, С. А. Кащенко і його повість про національно-культурне відродження [Текст] / С. А. Пінчук // Українська культура. – 1991. – № 10. – С. 32–33.

Полынь, И. Певец козацкого порога [Текст] / И. Полынь // Днепр вечерний. – 2008. – № 58, 16 апреля. – С. 5.

Савельєв, А. А. Адріан Кащенко – співець козацької слави [Текст] / А. А. Савельєв // Прометей духу. – Київ : Видавництво «Стікс», 2016. – С. 45–76.

Тараненко, М. П. Кащенко Адріан Феофанович [Текст]. у 12 т. / М. П. Тараненко // Українська радянська енциклопедія / [головна редколегія: О. К. Антонов, Б. М. Бабій, Ф. С. Бабичев та ін. ; М. П. Бажан (головний редактор, голова редколегії)]. – Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1980. – Т. 5 : Кантата-Кулики. – С. 77.

Ткаченко, І. Поетика і поезія українського степу в історичному романі [Текст] : [на матеріалі романістики М. Гоголя, А. Кащенка, З. Тулуб та Ю. Мушкетика] / І. Ткаченко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 11/12. – С. 123–134.

Харлан, О. Співець славетного Запоріжжя [Текст] / О. Харлан // Моє Придніпров'я. Календар пам'ятних дат Дніпропетровської області на 2008 рік : бібліографічний покажчик. – Дніпропетровськ : ДОУНБ, 2007. – С. 138–141.

Чабан, М. «Мов весняний вітер...» [Текст] / М. Чабан // Джерело. – 1998. – 30 жовтня. – С. 8.

Чабан, М. Андріан Кащенко [Текст] / М. Чабан // Птахи з гнізда Придніпров'я. – Дніпропетровськ : Дніпрокнига, 2005. – С. 329–339.

Чабан, М. Будій приспаних сердець [Текст] / М. Чабан // Вічний хрест на грудях землі : художньо-документальні нариси. – Дніпропетровськ : УкВ ІМА-прес, 1993. – С. 32–38.

Чабан, М. Два погляди на Кащенкову романтику [Текст] / М. Чабан // Наше місто. – 1993, 29 червня.

Чабан, М. Доба спалила й пропекла [Текст] / М. Чабан // З любові і муки... / Ф. Білецький, М. Нечай, І. Шаповал та ін. – Дніпропетровськ : ВПОП «Дніпро», 1994. – С. 72–75.

Чабан, М. Кащенко А. Ф. [Текст] / М. Чабан // Діячі Січеславської «Просвіти» (1905–1921) : біобібліографічний словник. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2002. – С. 232–241.

Чабан, М. П. Кащенко Адріан Феофанович [Текст] / М. П. Чабан // Енциклопедія Сучасної України [Текст]. / НАН України ; Наукове товариство імені Т. Шевченка ; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України ; [гол. редкол.: І. М. Дзюба (співголова), А. І. Жуковський (співголова), М. Г. Железняк (відповідальний секретар) та ін.]. – Київ : [Інститут енциклопедичних досліджень НАН України], 2012. – Т. 12 : Кал – Киї. – С. 526–527.

Чемерис, В. Таємниця Андріана Кащенка [Текст] / В. Чемерис // Бористен. – 1993. – № 5. – С. 3, 6–7.

Чемерис, В. Таємниця Андріана Кащенка [Текст] / В. Чемерис // З любові і муки... / Ф. Білецький, М. Нечай, І. Шаповал та ін. – Дніпропетровськ : ВПОП «Дніпро», 1994. – С. 39–48.

Шудря, М. Співець Козацького ордена [Текст] / М. Шудря // Кащенко А. Ф. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове / А. Ф. Кащенко. – Дніпропетровськ, 1991. – С. 482–490.

Яременко, В. Андріан Феофанович Кащенко: його історична проза [Текст] / В. Яременко // Дніпро. – 1991. – № 5. – С. 148–150.

Бібліографічний список джерел про вивчення літературної творчості А. Ф. Кащенка в загальноосвітній школі

Диган, Н. Проблемні завдання та запитання як засіб активізації пізнавальної активності учнів оповідання А. Кащенка «Над козацьким порогом» у 7 класі [Текст] / Н. Диган // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 2. – С. 28–32.

Коваленко, С. «Не всі українські інтелігенти відцуралися від народу!» [Текст]: заняття з позакласного читання в 7 класі за нарисом Андріана Кащенка «Щирі малороси» / С. Коваленко // Дивослово. – 2008. – № 11. – С. 13–19.

Корицька, Г. З погляду «непоправного романтика» [Текст]: романтичний герой історичної прози Андріана Кащенка : матеріали до уроків / Г. Корицька // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – № 6. – С. 146–152.

Осадча, І. У грі оживає минуле [Текст] : [урок «Козацький день» за оповіданням Адріана Кащенка «Над козацьким порогом»] / І. Осадча // Дивослово. – 2001. – № 7. – С. 52–58.

Фурсова, Л. Один день серед козаків [Текст] : урок за оповіданням А. Кащенка «Над Кодацьким порогом» : 7 клас / Л. Фурсова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 8. – С. 32–34.

Фурсова, Л. Один день серед козаків [Текст] : урок за оповіданням А. Кащенка «Над Кодацьким порогом» / Л. Фурсова // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2008. – № 1. – С. 34–36.

Інформацію підібрано за матеріалами Інтернет ресурсів:

<http://kaschenko.national.org.ua/main/pinchuk-slovo.html>

<http://www.ukrlit.net/biography/kaschenko.html>

http://gorod.dp.ua/history/article_ru.php?article=129

<http://ru.calameo.com/read/00276373579a73a570b2e>

<http://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kashchenko-adrian/2797-adrian-kashchenko-biografiya>

Підготувала Чайка Н. А.